

Acta Academiae Beregsasiensis,

Philologica

2023

ISSN 2786-6726 (online)

ISSN 2786-6718 (print)

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

**Acta Academiae Beregsasiensis,
Philologica**

Науковий журнал / Scientific journal / Tudományos folyóirat

Випуск ІІ, №2 / Volume II, Issue 2 / II. évfolyam, 2. szám

Берегове / Berehove / Beregszász

2023

УДК 001.891:81'(05)

DOI (журнал / journal / folyóirat): 10.58423/2786-6726

DOI (выпуск / issue / szám): 10.58423/2786-6726/2023-2

«Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica» – це науковий журнал, заснований у 2021 році ЗВО «Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II». Мета видання – висвітлювати та популяризувати сучасні наукові студії в царині української, угорської та іноземної філології, пропагувати наукові досягнення країни в галузі мовознавства та літературознавства. / *Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica* – scientific journal founded in 2021 by Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. The aim of the journal is to present and popularize the results of modern scientific research in the field of Ukrainian, Hungarian and foreign philology and to promote the country's scientific results in the field of linguistics and literature. / *Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica* – a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola által 2021-ben alapított tudományos folyóirat. A kiadvány célja az ukrán, a magyar és a külföldi filológia területén végzett modern tudományos kutatások eredményeinek ismertetése és népszerűsítése, az ország tudományos eredményeinek népszerűsítése a nyelvészet és az irodalomtudomány területén.

Журнал виходить два рази на рік. / The journal is published twice a year. / A folyóirat évente kétszer jelenik meg.

Свідоцтво про державну реєстрацію / Certificate of state registration / Az állami regisztrációról szóló tanúsítvány:

КВ № 25090-15030Р, 08.11.2021.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України № 1309 від 25 жовтня 2023 р. наш науковий журнал "Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica" включений до Переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії "Б".

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Протокол №11 від 29.11.2023) / Recommended for publication by the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 11 dated 29.11.2023) / Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa (11. sz. jegyzőkönyv, 2023.11.29.).

Головний редактор / Editor-in-Chief / Főszerkesztő:

Аніко Берегсасі, PhD, доктор габіл., доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Anikó Beregszászi**, PhD, habil., Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Beregszászi Anikó**, PhD, habil., docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Заступник головного редактора / Deputy Editor-in-Chief / Főszerkesztő-helyettes:

Слизувета Барань, PhD, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Erzsébet Bárányi**, PhD, Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Bárányi Erzsébet**, PhD, docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Відповідальні секретарі редколегії / Executive secretaries of the editorial board / Felelős szerkesztők:

Вільмош Газдаг, PhD, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Vilmos Gazdag**, PhD, Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Gazdag Vilmos**, PhD, docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Андрея Певсе, PhD, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Andrea Pösze**, PhD, Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Pösze Andrea**, PhD, docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Контактні дані редакції / Contact details of the editorial office / A szerkesztőség kapcsolattartási adatai:

90202, Закарпатська обл., м. Берегове, вул. І. Франка, буд. 14, корпус 2 / 90202, Transcarpathia, Berehove, Ivan Franko Street, 14, building number 2 / 90202, Kárpátalja, Beregszász, Ivan Franko u. 14, 2. számú épület.

Офіційний сайт журналу / The official website of the journal / A folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-philologica.kmf.uz.ua/>

E-mail: aab-philologica@kmf.org.ua

ISSN 2786-6726 (online)

ISSN 2786-6718 (print)

© Автори / The Authors / A szerzők, 2023

© Редактори / The Editors / A szerkesztők, 2023

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II /
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education /
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

Зміст / Contents / Tartalom

Дослідження / Studies / Tanulmányok

Vančo Ildikó, Kozmács István

A szlovákiai magyar nyelvváltozat mint identitásképző tényező..... 9

Dudics Lakatos Katalin, Gazdag Vilmos

A kárpátaljai felsőoktatási intézmények hallgatóinak nyelvhasználati sajátosságai és nyelvi attitűdjei két felmérés részeredményei alapján..... 32

Petruska Angéla

Államnyelvi hatások vizsgálata az ukrán osztályban tanuló magyar anyanyelvű diákok nyelvhasználatában 49

Ferenc Viktória

A nyelvtudás változása a Kárpát-medencei magyar fiatalok körében az ezredfordulótól napjainkig..... 63

Éva Kovács

On the Use of Articles in English and in Hungarian81

Чілла Фединець, Степан Черничко

До питання мовної політики та мовного планування на Закарпатті в період першої Чехословацької Республіки..... 92

Gergely Hladonik

Austrian Language Policy on the rights to mother tongue education120

Маслюк Наталія

Семантико-синтаксичний потенціал синкретичних підрядно-сурядних сполучників (на матеріалі творів В. Шевчука)133

Чонка Тетяна, Берегсасі Аніко

Екзистенційна сутність роману Мирослава Дочинця «Бранець Чорного лісу» 151

<i>H. Tóth István</i>	
Petőfi Sándor néhány verséről diákszemmel.	
Mozaikok a tanulói műelemzések kutatásából.....	166
<i>Gál Adél</i>	
Az Alföld poétája Kárpátalján.	
Gondolatok a Petőfi-emlékév kapcsán.....	188
Рецензії / Reviews / Szemle	
<i>Tóth-Orosz Enikő</i>	
Szociolingvisztika a világ körül	212
<i>Корнелія Гіреш-Ласлов</i>	
Міжнародний посібник про мовні права людини.....	225
<i>Váradí Krisztián</i>	
Az interkulturalitás szerepe a nyelvtanításban	231
<i>Андрєя Пєвсє, Наталка Лїбак</i>	
Нові видання антології української	
художньої літератури в перекладі угорською	238

Нові видання антології української художньої літератури в перекладі угорською

Bárány Erzsébet – Bárány Béla – Gazdag Vilmos: Ukrán Irodalmi Antológia 1. A kezdetektől a XIX. század közepéig.

Beregszász, Ukrajna: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023, 188 o.

Bárány Erzsébet – Bárány Béla – Gazdag Vilmos: Ukrán Irodalmi Antológia 2. A XIX. század közepétől a XX. század elejéig.

Beregszász, Ukrajna: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2023, 224 o.

Bárány Erzsébet – Bárány Béla – Gazdag Vilmos: Ukrán Irodalmi Antológia 3. A XX. század.

Beregszász, Ukrajna: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023, 122. o.

Вивчення української мови школярами Закарпаття, для яких рідною мовою яких є угорська, нелегке завдання. У будь-якому разі воно вимагає сприймання двомовної інформації. Це означає, що в багатьох випадках навчальний матеріал передусім необхідно передати учням рідною мовою, щоб потім отримати результат цільовою мовою. Не легша ситуація і з літератури. Більше того, доводиться брати значно об'ємніший предметний матеріал, ніж з мови. А щоб уміти аналізувати літературні твори, їх треба спочатку інтерпретувати. Чим далі, тим важче, бо від класу до класу збільшується кількість і обсяг творів, ускладнюється мова, термінологія виключно подається українською, іноземна, маловживана лексика, фразеологічні звороти супроводжуються поясненнями українською мовою, їх кількість іноді перевищує межу можливостей сприйняття учнями. Крім теоретичних знань, необхідна також змістова підготовка. Якщо учень може отримати доступ до нової інформації лише цільовою мовою, то немає впевненості, що вивчення матеріалу буде ефективним.

Угорськомовні школи на Закарпатті насправді не забезпечені двомовними (рідною та державною) виданнями, які б сприяли навчанню учнів державної мови. Підручники, видані в попередні роки, також не домінували у цьому напрямку. Зміст та великий обсяг навчальних програм також не сприяють

кращому засвоєнню навчального матеріалу учнями, які навчаються в школах з мовами національних меншин. Крім того, у програмі з української літератури для угорськомовних шкіл немає розрізнення, тобто те, що повинен знати учень, який володіє українською як рідною мовою, те саме має знати учень, у якого рідною мовою є інша. Вважаємо важливим, щоб з'являлося якомога більше двомовних видань з метою ефективного навчання державної мови.

Мета кожного вчителя-словесника – розвивати компетентність мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають тексти різного типу, зокрема художні тексти класичної та сучасної художньої літератури. А для цього необхідно, щоб вони знали і розуміли зміст і проблематику літературних творів.

Важливим у процесі викладання літератури для закарпатських угорськомовних учнів є антологія у трьох томах: «Ukrán irodalmi antológia 1. A kezdetektől a XIX. század közepéig», «Ukrán irodalmi antológia 2. A XIX. század közepétől a XX. század elejéig», «Ukrán irodalmi antológia 3. A XX. század» за редакцією Єлизавети Барань, Адальберта Барань та Вільмоша Газдага. Цінність видання полягає у тому, що твори перекладені угорською мовою. Усі три частини охоплюють окрему літературну епоху.

Автори намагалися зібрати твори, які включені до навчальної програми та знання яких є необхідним для складання зовнішнього незалежного оцінювання для вступу до закладів вищої освіти, останнім часом яке проходить у формі національного мультипредметного тесту .

Перша частина антології містить твори української літератури від початку до середини XIX століття в перекладі угорською мовою: 13 творів чотирьох авторів (Рисунок 1).

Рисунок 1. Зміст першої антології

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Ismeretlen szerző Невідомий автор	Ének Igor hadáról (<i>Слово о полку Ігоревім</i>)
Hrihorij Szkovoroda Григорій Сковорода	De libertate A tiszta lelkiösméret dicséreti (<i>Всякому місту звичай і права</i>)
Ivan Kotljarevszkij Іван Котляревський	Aineis (<i>Енеїда</i>)

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Tarasz Sevczenko Тарас Шевченко	Osznovjanyenkóhoz (<i>До Основ'яненка</i>) Katerina (<i>Катерина</i>) Hajdamákok (<i>Гайдамаки</i>) Kaukázus (<i>Кавказ</i>) Álom (<i>Сон (У всякого своя доля)</i>) Baráti üzenet (<i>І мертвим, і живим, і ненародженим...</i>) Végrendelet (<i>Заповіт</i>) Nekem már mindegy... (<i>Мені однаково...</i>)
Pantelejmon Kulis Пантелеймон Куліш	A Fekete Tanács (<i>Чорна Рада</i>)

Друга частина містить твори з середини XIX століття до початку XX століття (Рисунок 2).

Рисунок 2. Зміст другої антології

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Ivan Necsuj-Levickij Іван Нечуй-Левицький	A Kajdas család (<i>Кайдашева сім'я</i>)
Ivan Franko Іван Франко	Himnusz (<i>Гімн</i>) Miért csak álmaim... (<i>Чого являєшся мені у сні</i>) Mózes (<i>Моїсей</i>) Zahar Berkut (<i>Захар Беркут</i>)

У третій частині читач може ознайомитися з перекладами творів української літератури XX століття (Рисунок 3).

Рисунок 3. Зміст третьої антології

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Mihajlo Kocjubinszkij Михайло Коцюбинський	Elfelejtett ősök árnyai (<i>Тіні забутих предків</i>) Intermezzo
Leszja Ukrajinka Леся Українка	Contra spem spero Erdei rege (<i>Лісова пісня</i>)
Sztefanik Vaszily Стефаник Василь	A kőkereszt (<i>Камінний хрест</i>)

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Pavlo Ticsina Павло Тичина	Hárfákkal (<i>Арфами, арфами...</i>) Tudjátok, hogyan zizeg a hársfa (<i>Ви знаєте, як липа шелестить...</i>)
Andrij Malisko Андрій Малишко	Dal a keszkenőről (<i>Пісня про рушник</i>)
Vaszil Szimonenko Василь Симоненко	Emberként jöttél világra (<i>Ти знаєш, що ти – людина</i>) Az anyaság hattyúi (<i>Лебеді материнства</i>)
Hryhir Tyutyunnyk Григор Тютюнник	Három madár egy fészekben (<i>Три зозулі з поклоном</i>)
Vaszil Sztusz Василь Стус	Uram, dühtől megtisztulva (<i>Господи, гніву пречистого...</i>)
Ivan Dracs Іван Драч	Ballada a napraforgóról (<i>Балада про соняшник</i>)
Dmitro Pavlicsko Дмитро Павличко	Két szín (<i>Два кольори</i>)
Lina Kosztenko Ліна Костенко	Szörnyű a szó, amikor magában hallgat (<i>Страші слова, коли вони мовчать</i>)

Структура антологій продумана й умотивована логікою аналізу матеріалу. У передмові автори описують актуальну ситуацію навчання української літератури в школах з угорською мовою навчання.

Поза сумнівом, літературна антологія у трьох томах за редакцією Єлизавети Барань, Адальберта Барань та Вільмоша Газдага зацікавить читача завдяки вкладеній великій праці для полегшення розуміння творів митців українського слова.

На нашу думку, представлені частини літературної антології стануть у пригоді учням, а також їхнім учителям на уроках літератури. Адже література як явище мистецтва підвищує рівень загальної освіченості людини.

Андрея Певсе, Наталка Лібак

Андрея Певсе, PhD, доцент кафедри філології, Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, Україна; pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0564-2307](https://orcid.org/0000-0002-0564-2307).

Наталка Лібак, доцент кафедри філології, Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, Україна; libak.natalka@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0200-4668](https://orcid.org/0000-0002-0200-4668).

Andreya Pevse, PhD, associate professor, Department of Philology, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education; pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0564-2307](https://orcid.org/0000-0002-0564-2307).

Natalka Libak, associate professor, Department of Philology, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, libak.natalka@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0564-2307](https://orcid.org/0000-0002-0564-2307).

Pósze Andrea, PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszék, docens, pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0564-2307](https://orcid.org/0000-0002-0564-2307).

Libák Natália, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszék, docens, libak.natalka@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0564-2307](https://orcid.org/0000-0002-0564-2307).

УДК 001.891:81'(05)

DOI журнал: 10.58423/2786-6726

DOI випуск: 10.58423/2786-6726/2023-2

Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica: наук. журн. Вип. II, №1 (2023) / редкол.: А. Берегсасі, С. Барань, В. Газдаг та ін.: Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці II. - Берегове : ЗУІ, 2023. - 244 с. - Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6726 (online)

ISSN 2786-6718 (print)

«Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica» – це науковий журнал, заснований у 2021 році ЗВО «Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II». Мета видання – висвітлювати та популяризувати сучасні наукові студії в царині української, угорської та іноземної філології, пропагувати наукові досягнення країни в галузі мовознавства та літературознавства.

Журнал індексується:

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

MTMT (<https://www.mtmt.hu/>)

MATARKA (https://matarka.hu/szam_list.php?fsz=2348)

Реєстр наукових видань України (<https://nfv.ukrintei.ua/>)

CrossRef

Google Scholar

Відповідальність за зміст і достовірність публікації покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Відповідальний за випуск:

Аніко Берегсасі

Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II.

Свідоцтво про державну реєстрацію:

КВ № 25090-15030Р від 08.11.2021 р.

Контактні дані редакції

90202, Закарпатська обл., м. Берегове, вул. І. Франка, буд. 14, корпус 2

Офіційний сайт журналу

<https://aab-philologica.kmf.uz.ua/>

A kiadvány megjelenését az MTA (KMAT) támogatta.

Гарнітура *Sitka Display*. Папір офсетний.

Формат видання 70x100/16.

Умовн. друк. арк. 13,90.

Видавництво Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
90200, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Електронна пошта: aab-philologica@kmf.org.ua